

«СВЯТИЙ ВОЛОДИМИР»: ПОЛІФОНІЯ, або КАЛЕЙДОСКОП СЬОГОДЕННЯ

Святий Володимир. Поліфонія : Літературно-художній альманах студентів Інституту журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Вип. 18–20. – К., 2015. – 391 с.

Новий випуск літературно-художнього альманаху «Святий Володимир» студентів Інституту журналістики КНУ імені Тараса Шевченка вийшов майже в акурат до 185-ї річниці з часу публікації «Українського альманаху» – першого подібного вітчизняного видання. Навіть більше, «Святий Володимир» можна охарактеризувати близько до того, як характеризують дослідники перший альманах: жанрова еkleктика, багатомовність, невиразна програма і дух романтики.

Перший випуск «Святого Володимира» з'явився 1999 року. У ньому друкувалися прозові та поетичні твори, переклади студентів, випускників, викладачів Київського національного університету й інших українських університетів. За цей час вийшло 20 номерів, зокрема такі тематичні, як «Медіакультура», «Еклектика», «Антиглобалізм», «Література і традиція», «Культурні війни», «Апокаліпсис» та ін.

Рецензований випуск має підзаголовок «Поліфонія»: збірка поєднала голоси авторів із різних міст, спеціальностей, поглядів, мов і стилів. Із міст – Дрогобича, Запоріжжя, Києва, Луцька, Сум, Полтави, Ужгорода, Чернівців. За соціальним статусом – студенти, викладачі, журналісти, редактори, PR-менеджери. Зі спеціальностей студентів – журналістика, міжнародні відносини, кіно- й телемистецтво, видавнича справа та редагування, політологія, соціальна робота, переклад, філологія, філософія, психологія, богослов'я. Із мов – українська, російська, білоруська, литовська, англійська, хорватська. Збірка різножанрова й має розділи «Поезія», «Проза», «Переклади», «Критика. Есе».

Поліфонічна тематика актуальна для сьогоденної України й співзвучна діяльності «покровителя» альманаху – князя Володимира, який об'єднав удільні князівства, щоб створити єдину міцну державу.

Головне, що відрізняє збірку № 18–20 від інших випусків, – тема війни. Рядками громадянської чи філософської лірики кожен третій автор пише про трагічну сучасність України. Події останніх трьох років спітаються в авторській свідомості з розпачем, уболінням і вірою. Майдан, бойові дії на Сході держави, безвісне майбутнє. Поети пробують переосмислити гасла революції від «не вмирають сьогодні герої // на війні, а не тільки у гаслах» (Андрій Коновалов) до «А знаєш, герої ще й як вмирають // Болісно і безбожно <...> Вмирати не героїчно // Вмирати страшно // Вмирати не можна» (Вікторія Петрова).

Можливо, уперше в житті українці почали замислюватися, що таке війна, як воно – прощатися навіки, жертвувати життям заради когось не гіпотетично, а тут і зараз. Наприклад, Юлія Юдіна спробувала передати стан бійця, який уцілів у бою й повернувся додому:

*мама, я уцелел, представляєш.
із окопов вернувся живим.*

*говорил же, что я не прощаюсь,
говорил...
мам, вернулся, смотри, сумел!
за тебя мое сердце билось,
в том аду все равно уцелел,
ибо ты за меня молилась.*

Валерія Рябик проводить паралелі між сьогоднішніми тенденціями та антиутопією Джорджа Оруела:

*Їм треба Я зламати, стерти геть.
Цього і досягають катуванням –
Повинна маса населяти земну твердь...*

Поняття «війна» і «любов» для багатьох українців тепер наповнені конкретикою, але дехто наважується здійснитися над перипетіями й подивитися з висоти поезії. Вірш «Світ безсмертний» Наталії Пицик підштовхує до розуміння, що люди й події минуці, вони втілюють на землі безсмертні поняття, а потім відходять у небуття:

*Мудрість істин шукати, опору земну і твердь,
Чи наосліп іти, шлях будуючи тільки свій?
Але є кілька літер, що всіх прирівняють, – «смерть»,
Але є кілька літер, що рухають військо, – «в бій».*

Поети роздумують про теперішні відносини між Україною та Росією, переосмислюють колишнє «братство» країн – міф, що «застряг» у свідомості кількох поколінь українців і тепер розбився об дійсність. Для Андрія Коновалова Росія – одночасно Каїн та Іуда:

*«наша раша» – тепер не сміюся
«наша раша» – це танки в Криму
<...> старший брат – братовбивця, мов Каїн...
...старший брат, мов підступний Іуда
від якого чекали поради
але замість Христового чуда
замість правди отримали зраду.*

У збірнику чимало віршів, побудованих на релігійних образах, що для альманаху під назвою «Святий Володимир» є важливою рисою. Він добре ілюструє, як люди осмислюють християнські символи через більш ніж тисячу років після Хрещення Русі, і міг би стати цікавим матеріалом для дослідження.

Читач помітить, що через ці символи автори намагаються зрозуміти не лише ключові питання – життя і смерть. Релігійні образи відстежуються й у темі кохання.

*Ти моя, поцілована Богом квітка,
Найпрекрасніша із Людей.
(Катерина Серет)*

*Я – немовля, а ти вже трохи сивий –
Мій сивий птах. Мій ангел на землі.
(Марія Семенюк)*

Кохання – це, звичайно, тема-константа молодих поетів усіх часів. Кожен намагається відкрити в цій царині власну Америку, передати своє унікальне почуття. В альманасі ми помітили цікаву річ (а можливо, це тенденція нової української поезії): вірші про кохання тут особисті, проте не егоцентричні: у більшості поезій неможливо сказати однозначно, про земне кохання вони чи про щось інше, глобальніше. Таким чином розкривається «поліфонія» значень, яка відрізняє просто римовані рядки від Поезії.

У зв’язку з цим в альманасі простежується філософська лінія (крізь усі теми): молоді автори шукають відповіді на екзистенційні питання. Чому люди народжуються й навіщо?

*а я звідки?
а ти?..
просто колись
хтось створив магію.
відкрий грудну клітку.
там
правда...*

(Іванна Дмитрук)

Навіщо продовжувати ланцюжок людського роду, що означає народжувати дитину, що таке дитина?

*Не може бути на небі забагато сонць.
Хитаєш собі головою, гойдаючи крицю в руках –
У когось немає й такого щастя,
Хтось уже сам в світ приніс забагато,
Щоб множитись.*

(Наталія Пищик)

Чому різняться те, що ми прожили, із тим, що пам’ятаємо? Чи справді було з нами те, що відклалося в пам’яті?

*Пам’яті даровано Богом квоти –
Згадувати, чого не було ніколи.
Осінь сьогодні крізь дощові дроти
Мріє про листяне жовте море.*

(Вікторія Ковпак)

Що таке реальність і час? Чи існують світ і час поза нашим сприйняттям, об’єктивно?

*І хай час не стоятиме.
Хай усі вчать про плинність.
Мій грандіозний задум:
Все в голові.
Хочеш –
Пауза.*

(Ана Море)

Взірець філософської лірики – поезія сумського поета, викладача Василя Чубура. Його вірші про вічне в історії, мову й підсвідомість. Вони прості, майже прозорі за формою й глибокі за змістом. У них переосмислюються суспільні аксіоми.

*Ти кажеш «рідна мова» – а спитай-но,
Вона тебе вважає за рідню?*

*Москаль не десь на сході, за кордоном, –
Він у твоїй душі. Копиче луть...*

<...>

*...Замало народитись українцем,
Ще треба й докумекати – чому?*

Розділ «Проза» представлений такими іменами: Ана Море («Весна», «Одна пригода в Марноляндії»), Ольга Лук'ячук («Не читайте цього листа», «Дівчина з весняним ім'ям»), Аліна Небельська («Спогад», «Літне»), Тетяна Мизнікова (Велосипед, запах груш і дитинства»), Тетяна Бокотюк («Таємнича панна»), Володимир Потрапелюк (В житах»), Інна Хоменко («Сумна мелодія душі»). Твори сповнені філософських роздумів, історизму, вражень від сьогодення, молодіжних проблем, спогадів дитинства. Автори беруть «шматочок» дійсності, занурюють його в себе, обдумують і народжують, наприклад, такі незвичайні поради: *«Візьми скляну банку. Запхай туди всі свої проблеми: запхай невипраний одяг, запхай втрачених друзів, м'яч, котрий винний у твоєму програші, запхай зошит з незробленою французькою, запхай телефон, на який вона чи він не подзвонив, запхай ноутбук, що через нього ти не можеш створити шедевра»* (Ана Море)

У третьому розділі – перекладені Ольгою Ольховик із білоруської твори Валярини та з литовської Сари Пуасон, із хорватської Марка Перковича (переклав Максим Різник), із англійської уривок з роману «Зсув по пошті» Террі Пратчетта (Аліна Нікуліна).

Четвертий розділ – «Критика. Есе» – відкривають літературно-критичні роботи Василя Чубура. Він із філософською гостротою розглядає питання мови, символіки, етимології, тлумачення тексту: *«Створюючи усні чи письмові тексти або інтерпретуючи тексти, створені іншими, наділяємо кожне слово смислом, тобто відбиваємося в текстах своїм творчим обличчям, немов у дзеркалі»*.

Щоправда, у деяких творах цього розділу не стільки критики, скільки невдоволення світом: не такі люди, не така епоха, не такі чоловіки, не такі цінності, не такі почуття. Крім скарг, є ще діагностика суспільства, масштабні узагальнення під заголовком «ми», молодечий дидактизм.

Наприклад, Владислава Костенко у матеріалі «Навиворіт» пише про свій сором за недосконале суспільство: *«А мені дуже соромно за убожество таких людей, які за рахунок слабких намагаються здаватися кращими і сильнішими.<...> Мене нудить від фальшивих відносин і почуттів <...> Мені боляче дивитися на чоловічу статтю, яка з кожним днем деградує і ставить на перше місце статус у суспільстві й оточенні біцепса. Ми перестали ставити на перше місце у відносинах любові й повагу, в сучасності домінуючими факторами є гроші та хіть»*. Єлизавета Криворучкіна описує, як ходила в кінотеатр на фільм «Чорна меса», де відвідувачі жували поп-корн, пили газовані напої й говорили по телефону. Наприкінці авторка зауважує: *«Нам ще необхідно вчитися правил поведінки у людних місцях — і маленькому хлопчикові, і тій парочці закоханих, і мені»* («Чорна-пречорна меса»).

Зрештою, це характерні теми для молоді, яка думками ще в ідеалізованому романтичному світі, але вже починає самостійно взаємодіяти з дійсністю. Високі очікування не справджуються, людина з гіркотою відчуває, що доведеться зняти рожеві окуляри, а почасти й корону. У таких творах, думається, багато хто впізнає свій перехідний період – прекрасну наївність і юну бунтівливість. Ці есе відбивають процес зростання, розвитку особистості.

Збірку прикрашають світлини та малюнки Валерії Антонюк, Марії Боримської, Ігоря Боутенока, Ольги Лук’янчук, Олександри Пойташ.

На обкладинці – зображення людського ока роботи Катерини Крячок. Словники символів говорять, що око означає здатність до сприйняття, пізнання й розуміння, є символом світла, мудрості, духовної спроможності людини не лише дивитися, а й бачити. Психоналітики також розглядають око як орган світла, що дозволяє сприймати світ і таким чином надавати йому реальності. У Данте мудрість наділена третім оком, оскільки бачить минуле, теперішнє й майбутнє. У багатьох культурах Всевидящим оком є Сонце. Цікава думка належить античному філософові Плотіну: око не могло б дивитися на сонце, якби певною мірою саме не було сонцем. У християнській іконографії око, оточене промінням Сонця – це символ божественної присутності. Око, намальоване Катериною Крячок, – незвичайне: замість вій у нього молоді дерева, воно щойно відкрилось і з гілок спурхнули зграйки птахів. Відкрити читачеві очі на поліфонію поезії та світу і є, вочевидь, головним завданням «Святого Володимира».

Передмову до альманаху редколегія завершила рядками: «Ми ще не знаємо точно, у якому форматі буде наступний номер альманаху «Святий Володимир», але сакраментальне «To be or not to be» («Бути чи не бути») вирішується для нас однозначно «to be continued». Це дає надію, що в Україні сходитимуть нові зірки літератури. Лише б на мирному небі!

Рецензований випуск альманаху «Святий Володимир» гідний уваги читачів, критиків і науковців. У ньому – традиції, що беруть початок із перших українських альманахів, злободенність і філософське світобачення.

Ірина ЖИЛЕНКО,

канд. філол. наук, доц;

Юлія КОЗИР,

канд. наук. із соц. комунік.